

Michal Tomášek vás vezme na Hedvábnou cestu

6.1.2025 - Pavel Nesit | Právnická fakulta UK

Když před několika lety začala Čína oživovat myšlenku Hedvábné cesty, profesoru Michalu Tomáškovi z Právnické fakulty UK to vnuklo nápad. Nahlédl do historie, aby na pozadí dávných obchodních cest a mezinárodních kontaktů Číny vykreslil vývoj právní kultury země. V Nakladatelství Karolinum pak vyšla jeho monografie *Právo na Hedvábné cestě*, která získala už řadu ocenění.

Michal Tomášek vystudoval vedle práva (PF UK) také translatologii, sinologii a orientalistiku na Filozofické fakultě UK. O tom, že právní systémy Dálného východu stojí za pozornost, přesvědčuje své studenty už od konce 90. let, kdy nastoupil na PF UK a od kdy se také věnuje výuce (nejen) této problematiky. Dnes však připouští, že s o hledem na složitou geopolitickou situaci je zájem studujících o toto téma nižší, než bylo třeba před pěti lety.

Profesor Tomášek vydal v posledních letech hned tři monografie zaměřené na právní systémy Dálného východu. Pozornost přitahují i proto, že překračují mantinely právní vědy a oslovují širší čtenářskou veřejnost, která se zajímá o historii, tradice a právní kulturu Dálného východu. Naposledy si čtenáři z knihkupectví mohli odnést právě zmíněné *Právo na Hedvábné cestě*.

„Někdo to popisuje jako třídílné dílo, tak tomu ale není. *Právní systémy Dálného východu I a II*, které vyšly dříve, nabízejí právně komparatistický pohled. Srovnávají právo Dálného východu (Čína, Japonsko, Korea, Mongolsko, Vietnam) s kontinentálním a angloamerickým právem. Sledují vnitřní vývoj v jednotlivých zemích od nejstarších dob až do současnosti. *Právo na Hedvábné cestě* se naproti tomu zaměřuje na vnější vztahy, na mezinárodní kontakty, na interakci Číny s cizinci, ať už v zahraničí nebo potom v Číně samotné,“ vysvětlil profesor Tomášek.

Bohatě ilustrovaná monografie vybavená desítkami map vzbudila mimořádný ohlas. Profesor Tomášek za ni získal Hlávkovou cenu jako vůbec první právní vědec za posledních třicet let (*na snímku níže je zachycen při slavnostním převzetí ceny spolu se svým synem, kterému oceněnou monografii dedikoval*). Pražský arcibiskup Jan Graubner mu loni v červnu udělil zlatou Svatovojtěšskou medaili, kterou ocenil Tomáškův přínos k poznání dějin církve a církevního práva. Kontaktům Číny s křesťanskými misemi se totiž profesor Tomášek detailně věnuje právě i ve zmíněné monografii. Také Univerzita Karlova vyzdvihla tuto publikaci, když ji v **soutěži vysoce kvalitních monografií** zařadila mezi patnáct nejlepších vydaných v roce 2022.

Čtenářstvo *Práva na Hedvábné cestě* se dozví, proč je vhodnější používat pojem Hedvábná cesta, nikoliv stezka, jak je v češtině nepřesně zažitě, a projde se po cestách, po nichž z Číny putovalo do světa hedvábí, sklo nebo objevy z oblasti geometrie či astronomie. Udělá si přesný obraz o tom, jak se v různých historických etapách vzájemně ovlivňovaly právní kultury a jak docházelo k přenosu nejen hmotných statků, ale také duchovních a vědeckých hodnot.

Jako zvlášť pozoruhodné období čínských dějin profesor Tomášek vyzdvihuje dobu vlády dynastie Chan (od 206 př. n. l. do 220 n. l.) a pak 19. století, kdy se o Čínu enormně zajímali Evropané.

„Za panování dynastie Chan se vyvinulo tradiční čínské právo, které má pro Číňany a pro celý Dálný východ takový význam jako pro nás právo římské. V knize také věnuji prostor interakci mezi Číňany a antickým Římem, o čemž se doposud příliš nepsalo. Zajímavé je také období 19. století, kdy byla Čína

paralyzována cizinci. Sleduji, do jaké míry tam vnášeli, nebo naopak nevnašeli evropské právní myšlení. Číňané, na rozdíl od Japonců, kteří okamžitě převzali německý právní řád, dlouho váhali. Bylo velice těžké v Číně cokoliv prosadit. Ke vnášení západních prvků do čínského práva nakonec výrazně přispěly soudy, které začaly používat některé západní precedenty a instituty, a to zejména pro situace takzvaných smíšených soudů. S cizincem totiž musel být u soudu konzul nebo evropský úředník, a ti postupně naučili čínské soudce, co jsou evropské právní instituty. Na přelomu 19. a 20. století pak Nejvyšší soud v Pekingu, později v Nankingu, začal tyto věci prosazovat i do judikatury,“ upozornil profesor Tomášek.

Jako právní vědec a orientalista dlouhodobě poukazuje na to, že není možné Čínu za některá její současná počínání kritizovat bez toho, aniž by člověk znal a chápal její historii, kulturu a tradice. „Když se ponoříme do historie, uvidíme, že například zahraniční obchod v Číně řídili úředníci už někdy okolo 3. tisíciletí před Kristem. Karavany na Hedvábné cestě doprovázely vojenské pluky. Propojení veřejné moci s obchodem bylo v Číně obrovské, na rozdíl například od Japonska, kde obchodnictvo fungovalo autonomně od státní moci. Proto nás, kteří známe čínské dějiny, některé současné počínání Číny zas tolik neudivuje,“ podotkl profesor Tomášek a doplnil, že pokud chce Evropa s Čínou obchodovat, měla by dobře znát i její právní systém a historii.

„Pro právníka ale není důležité jenom právo tak, jak je psané, důležitý je také výklad. Když chcete obchodovat se zeměmi Dálného východu, nestačí si jenom přečíst jejich zákoníky, musíte také vědět, jak právnícky myslí. Ve výkladu práva Dálného východu se zrcadlí tradice, konfuciánství nebo buddhismus. Například v Jižní Koreji nemůžete vystěhovat nájemce bytu pro neplatičství, pokud s ním v bytě žijí rodiče, což je projev staré konfuciánské úcty k předkům,“ podotkl.

Nápad na napsání monografie *Právo na Hedvábné cestě* vznikl jako reakce na cestu do Pekingu v roce 2018, kde byl Michal Tomášek na konferenci věnované právnímu režimu projektu Nové Hedvábné cesty. Ačkoliv se celý projekt i vzhledem k současné geopolitické situaci zastavil, kniha přináší odpovědi na mnohé otázky aktuálního vývoje Číny, proto si zaslouží pozornost čtenářů i mimo právní vědu.

Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

Právní systémy Dálného východu I Absolvent Právnické a Filozofické fakulty UK. Právo studoval také na Pekingské univerzitě a na University of Virginia, filologii se zabýval na École normale supérieure v Paříži. Pobýval na pracovních stážích na univerzitách po celém světě. V současné době je proděkanem pro vědu, výzkum a edici PF UK a vedoucím Katedry evropského práva PF UK. Byl zvolen místopředsedou Vědecké rady Akademie věd ČR. Zabývá se právem EU, hospodářskou a měnovou unií EU a právními systémy Dálného východu. Je autorem a spoluautorem řady monografií zaměřených na problematiku právních systémů Dálného východu i na právo EU. V roce 2015 ho rakouský prezident Heinz Fischer vyznamenal čestným křížem za vědu a umění. Za monografii *Právní systémy Dálného východu I* mu rektor UK Tomáš Zima udělil **Cenu Bedřicha Hrozného za tvůrčí počín**. Od předsedkyně AV ČR Evy Zažímalové obdržel čestnou oborovou medaili Karla Engliše.

Autor: Helena Zdráhalová Foto: Archiv Michala Tomáška, Hynek Glos, red.

Článek je převzatý z redakce **Forum UK**.

<https://www.prf.cuni.cz/aktuality/michal-tomasek-vas-vezme-na-hedvabnou-cestu>